

Лекція 8. “Гей, соколи!”

ЧАСТИНА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Вступ:

У цій лекції ми займемось романтизованими роздумами про своє минуле, що тривали у XIX столітті як серед поляків, так і серед українців. У той час з'являлись національні міфи і створювалась нова самосвідомість. Це буде нагода простежити як проявлялось бажання свободи - втраченої для поляків і омріяної для українців.

Перша половина XIX століття принесла в літературу величезну популярність стилю романтизму. Згадана раніше туга детально передавалась із його допомогою. Особливо завдяки зверненню до фольклору, пісень, дум та інших скарбів народної історії. Найважливіші польські та українські творці з того часу стали “народними поетами”.

Що цікаво і варто підкреслити, це те, що польські та українські поети і письменники знали один про одного. Вони взаємно один одного надихали і часто обмінювались знаками поваги. Поляки навіть створили українську течію польського романтизму, в якій посилялись на братерство між народами. В свою чергу, найвидатніший тогочасний український письменник - Іван Франко - був знавцем, перекладачем і популяризатором творчості Міцкевича.

У своїй основі важливі речі, що підкреслювались обома народами, були доволі спорідненими та висловлювались у схожій формі. Навіть якщо це мало призвести до пригадування один одному взаємних гріхів.

Зміст теми:

1. Туга за свободою
2. Поети і письменники
3. Літературні міфи

Повний зміст теми [ТУТ](#).

Форма роботи:

Після вступної лекції, що буде описувати літературні течії та культурні топоси XIX століття, тема буде опрацьована за допомогою спеціальної долученої карти праці, яку вчитель буде коментувати під час уроку з використанням матеріалів із сайту <https://myrazem.net>. Під час заняття учні

ознайомляться із поетичними текстами та простою освітньою грою. Наприкінці вчитель підсумує заняття у формі модерованої дискусії.

Заохочуємо до спільного розв'язання завдань. Карти праці не варто використовувати як засіб оцінювання.

Карти праці є двомовними і їх необхідно друкувати для кожного учня окремо.

Пояснення і підказки до карти.

1. Завдання 1: завдання треба проілюструвати (перед або після вправи) прослуховуванням пісні у двомовній версії, наприклад: https://www.youtube.com/watch?v=10Ha80EgaB0&ab_channel=Eileen. Наступні заняття можуть супроводжувати інші козацькі пісні з того часу, наприклад: https://www.youtube.com/watch?v=N9ifWLCnzHc&ab_channel=WorldMusic-dawniejkana%C5%82MuzykaEuropejska, https://www.youtube.com/watch?v=MISX5mltgBI&ab_channel=Pawe%C5%82Szczy%C4%99sny
Завдання 2: Тексти гімнів треба трактувати як внесок до дискусії з учнями про емоції, надії, страхи, які висловлювали національні гімни. Для порівняння можна представити, наприклад, гімн Росії: https://pl.wikipedia.org/wiki/Hymn_Pa%C5%84stwowego_Federacji_Rosyjskiej#S%C5%82owa чи Великої Британії, https://pl.wikipedia.org/wiki/Hymn_Wielkiej_Brytanii#Tekst_utworu, які створені в імперській та величній манері.
2. Завдання 1: Міцкевич: 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11; Шевченко 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10
Завдання 2: 1b, 2a, 3d, 4c.
3. Сторінки з картою гри треба надрукувати на міцному папері, аби під час інших занять наклеїти на вирізаний картон. Завдяки цьому фігурки не будуть падати під час гри. Час гри треба змінювати відповідно до потреб. Радимо, аби вона не тривала довше за 15 хвилин.

Елементи навчальної програми

Польські землі після поділів у II половині XIX століття та на початку XX століття. Учень:

XXIV. 3. описує формування сучасної національної свідомості поляків;

XVII.1. розташовує у часі I, II і III поділ Речі Посполитої і вказує на територіальні зміни після кожного поділу на мапі;

Лекція 8. „Гей, соколи!” Частина для учня

1. Туга за свободою

У XIX століття Польща і України увійшли підкореними іншими могутніми державами. Туга за втраченою свободою найповніше висловлювалась у піснях і думах. Саме з цього періоду походять тексти наших національних гімнів, але також і найпопулярніших сентиментальних пісень, що співаються до сьогодні.

1. Пісня Гей, соколи” (відома також як “У зеленій Україні” або “Жаль за дівчиною”) вважається за народну пісню в Польщі...і в Україні. Мелодія складена польським композитором, текст невідомого авторства, але емоції є спільними. Виріж фрази пісні та спробуй разом їх скласти у відповідній послідовності - окремо для польської та української версій.

Omijajcie góry, lasy, pola, doły.

Jeszcze czulej z Ukrainą.

Hej, tam gdzieś znad Czarnej Wody

Czule żegna się z dziewczyną,

Hej, hej, hej sokoły!

Mój stepowy skowroneczku.

Wsiada na koń kozak młody.

Dzwoń, dzwoń, dzwoń dzwoneczku,

Оминайте гори, ліси, доли.

Їде козак з України.

Гей, десь там, де чорні води,

Плаче молода дівчина,

Гей! Гей! Гей, соколи!

Степовий жайвороночку

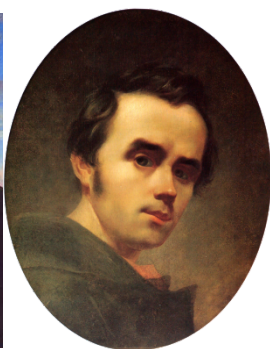
Сів на коня козак молодий.

Дзвін, дзвін, дзвін, дзвіночку,

2. Тексти перших версій пісень, які згодом стали державними гімнами, є доволі схожими між собою. Подивись уважніше на фрагменти нижче. В обох текстах знаходяться посилання на важливі постаті, події та емоції (наприклад свобода, боротьба, традиція, честь). Спробуй впорядкувати виділені жирним рядки до відповідних категорій нижче.

Ще Польща невмерла, Коли ми живемо. Що в нас чужа сила взяла, Шаблею відберемо. Приспів: Марш, марш, Домбровський, З землі італійської до Польщі! За твоїм проводом Поєднаємось з народом. Як Чарнецький до Познаня По шведській навалі, Для вітчизни порятунку Вернемось по морю. Пройдем Віслу, пройдем Варту, Будем поляками, Дав нам приклад Бонапарт, Як звитяжити маємо. Німець, москаль не всидить, Коли піднявши палаша, Спільним кличем стануть згода Й батьківщина наша. (...) На все це одноголосно: Досить вже неволі! Маєм рацлавицькі коси, Костюшка, Бог дозволить.	Ще не вмерла України І слава, і воля, Ще нам, браття-молодці, Усміхнеться доля. Згинуть наші вороги, Як роса на сонці, Запануєм, браття, ми У своїй сторонці. Приспів: Душу й тіло ми положим За нашу свободу І докажем, що ми, браття, Козацького роду. Гей-гей, браття милі, Нумо братися за діло. Гей-гей, пора встати, Пора волю добувати. Наливайко і Павлюк, І Тарас Трясило Із могили нас зовуть На святеє діло. (...) Гей, Богдане, Богдане, Славний наш Гетьмане, Нащо віддав Україну Москалям поганим? (...)
Збіги в конструкції текстів - відсилка до: 1) історичних подій; 2) важливих постатей; 3) емоцій, ідей, закликів до дій	
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Окрім багатьох різниць, обоє народів поєднує посилання на ідею свободи, що найкраще помітно у багатьох збережених народних і військових піснях за останні 200 років, які співали по обидва боки кордону. Ці емоції чимдалі на схід є все рідшими.

2. Поети і письменники

У темні часи неволі потрібні були люди, які б давали надію, пишучи про великі та важливі речі. Як Польща, так і Україна мала таких людей, яких нижче названо "народними поетами". До найважливіших зараховуємо Адама Міцкевича і Тараса Шевченка, що творили в однаковий проміжок часу - в першій половині XIX століття.

1. Обох поетів багато що поєднувало, хоча початок і кінець їхнього життя був цілком відмінним. Пошукай нижче разом із іншими учнями інформацію про Міцкевича і Шевченка. Спробуй поєднати описи нижче до цих постатей. Деякі з них є спільними для обох. Познач їх кольорами: червоний для Міцкевича, синій для Шевченка, помаранчевий для спільних збігів.

1. Був кріпаком	2. Арештований за свої погляди
3. Вільне володіння польською мовою	4. Симпатія до Вільнюса
5. Похований у важливому місці	6. Цензура за творчість рідною мовою
7. 10 років примусової служби за Уралом	8. Смерть на чужині
9. Цензура за вільнодумство	10. Участь у таємних організаціях
11. Засланий до Криму і Москви на пару років	12. Син шляхтича
Міцкевич:	
Шевченко:	
Спільне:	

2. Обоє авторів згадували у своїх віршах різні історичні події, прагнучи нагадати читачам про важливість давніх подій. Пов'яжи фрагменти творів з малюнками. З'ясуй, чому вони вважали їх важливими.

1. Тыи ночи кровавои, Що славою стала Тарасови, козачеству, Ляхивъ що прыспала. — Надъ ричкою въ чыстимъ поли Могыла чорніе: Де кровь текла козацкая, Трава зеленіе.	 A (1596)
2. Ще як були ми козаками, А Унії не чутъ було, От-там-то весело жилось: Братались з вольними Ляхами;	 B (1648)
3. Варшава одна з твоїх сил, Він піднімає на вас руку і знімає корону, Корона Казимира, Хоробрий з твоєї голови, Бо ти вкрав і знекровив, Василів сину!	 C (1812)
4. О весно! Хто тебе зустрів об тій порі, У краї нашому, — довіку не забуде! Якою радістю тоді раділи люди, Якими хвилями пишалися лани У вікопомний рік врожаю і війни! О дивне марево! Народжений в неволі, В неволі виріс я, — і другої ніколи Такої пишної не зустрічав весни!..	 D (1830)

3. Літературні міфи

Великі історичні романи часто залишали відбиток у способі погляду на сучасність на цілі покоління. Одним із них був для Польщі роман “Вогнем і мечем” Генрика Сенкевича, а в Росії та частково в Україні “Тарас Бульба” Миколи Гоголя. Обидва твори стосуються однакової проблеми - польсько-козацьких війн. Кожен представляє їх зі своєї точки зору. Гоголь, попри українське походження, представляє

козацькі повстання як нібито бажання українців мати спільну долю з росіянами. Візія Сенкевича, окрім суто польської точки зору, є набагато вираженішою.

1. Запрошуємо у світ “Вогнем і мечем”. В охопленій братовбивчою війною Україні, Ян Скетуський і Юрко Богун змагаються за прекрасну Єлену. Разом із партнером за партою можете втілитися в одного з них.

“ПОГОНЯ ЗА ОЛЕНОЮ”

1. Підготовка до гри: - Виріж з таблиці фігурки для гри і карту з позначенням полів. Склади їх під портретами, аби їх можна було перевернути. Карту тримай біля карти гри. - Фігуру Олени постав на зеленому полі “Розлоги”. - Фігури Скетуського і Богун постав у “Чигирині” (жовте поле). - підготуй місце записувати “риски” = пункти перемоги (наприклад частина картки) 2. Гравці по черзі грають свої ходи. 3. Під час свого ходу гравець має 2 пункти дії для використання. 4. Пункти можна витратити на: - рух – 1 пункт за перехід з поля на поле (по з’єднаних лініях), - довгий рух - 2 пункти, - забрати Олену із собою (візьми також її фігурку і постав біля себе) - якщо ти знаходишся на тому ж полі, де й вона.	5. Переходячи через поля, здійсни їх вимоги згідно з їх кольорами. 6. Якщо увійдеш на поле з фігуркою супротивника, маєш затриматися там. У цьому ході вже не можеш рухатися. 7. Якщо знаходишся на тому ж полі, що і супротивник і настала твоя черга ходити - можеш викликати його на поєдинок. 8. Поєдинок полягає в 1 турі гри “камінь, ножиці, папір”. Якщо під не перемагає, поєдинок завершується нічиєю. 9. Якщо ти перемагаєш у поєдинку, то надсилаєш противника на обране сусіднє поле. Якщо Олена з ним, вона залишається (аби забрати її з собою, треба виконати наступну дію ходу). Якщо її не було під час поєдинку, додай собі ризику. 10. Під час завершення свого ходу, якщо Олена залишилась із тобою, додай собі ризику. 11. Завершення гри настає коли один із гравців здобуде 10 ризик ключно (аби пришвидшити або продовжити гру, цю кількість можна змінювати).

HELENA

JAN SKRZETUSKI

JURKO BOHUN

Якщо бачиш на полі:

МІСТА – якщо після заходу на поле залишаєшся там до кінця свого ходу, противник під час його найближчого ходу матиме лише 1 пункт дії.

БИТВИ – поєдинок у цьому місці триває 3 раунди замість 1.

ФОРТЕЦІ – Богун втрачає пункт дії, Скетуський отримує один.

КОЗАКІВ – Скетуський втрачає пункт дії, Богун отримує один.

РОЗЛОГИ – якщо маєш із собою Олену, додай собі додаткову ризику.

